

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA
mint felülvizsgálati bíróság

Gfv. IX. 30.319/2008/7.szám

A Magyar Köztársaság nevében!

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a dr.Tatár Zita vezető jogtanácsos által képviselt **felperesnek**, dr. Miksné dr. Szökrényes Erzsébet ügyvéd által képviselt **alperes** ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt a Fővárosi Bíróságnál 11.G.40.075/2007. szám alatt indult és a Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.052/2008/4. számú ítéletével befejezett perében az említett számú másodfokú határozat ellen a felperes által benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.052/2008/4. számú ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek 15 nap alatt 402.600 (Négyszázkettőezer-hatszáz) forint felülvizsgálati perköltséget.

Ez ellen az ítélet ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A felülvizsgálati kérelem szempontjából irányadó tényállás szerint a peres felek között 1998. február 6-án felelősségbiztosítási szerződés jött létre, amelyben a felperes azoknak a károknak a megtérítését vállalta át, amelyeket a felszámolási tevékenységgel foglalkozó alperes felszámoló minőségében a felszámolásban részt vevő személyeknek okozott. A M és V I Sz felszámolás alá került, felszámolójául a bíróság az alperest rendelte ki. Az alperes ügyvezetője az ipari szövetkezet számlájáról 1999. november 8-a és 2001. november 22-e között 18 alkalommal összesen 15,700.000 Ft-ot utalt át az alperes bankszámlájára. Utóbb - 2002. január 2-án - az alperes írásbeli kölcsönszerződést "kötött" a szövetkezettel, amelyben a szövetkezet 15,700.000 Ft összegű kölcsönt nyújtott az alperesnek. A szerződést mindkét fél részéről az alperes ügyvezetője írta alá.

A felszámolást végző Fővárosi Bíróság az alperest mint felszámolót a 2002. november 20-án kelt végzésével a 15,700.000 Ft visszafizetésére kötelezte a szövetkezet javára.

Az alperes mint a szövetkezet felszámolója a Ptk. 559. §-ának (1) és (2) bekezdése alapján felhívta a biztosítót, hogy fizessen meg a felszámoló fenti cselekménye folytán kárt szenvedett szövetkezetnek kártérítés címén 15,700.000 Ft-ot és járulékait. A Fővárosi Bíróság a szövetkezet felszámolását 2004. december 14-én befejezte, a felperessel szembeni biztosítási követelést a D Kft. mint hitelező tulajdonába adta.

A jelen per alperese mint felperes a szövetkezet felszámolójaként a Fővárosi Bíróságnál G.40.175/2003. szám alatt pert indított a biztosító (jelen per felperese) ellen, amelyben az 1996. február 6-án kötött felelősségbiztosítási szerződés alapján az általa mint felszámoló által a szövetkezetnek okozott kár megfizetésére kérte kötelezni a jogutód D Kft. javára.

Az első fokon eljáró Fővárosi Bíróság a 6.G.40.175/2003/31. számú ítéletével kötelezte a biztosítót a D Kft. javára 7,500.000 Ft kártérítés és ennek 2003. április 23-ától járó kamatai megfizetésére. Megállapította, hogy a biztosított felszámoló e minőségében a felszámolás alatt álló szövetkezetnek kárt okozott, amelynek megtérítésére a Ptk. 559. §-ának (1) bekezdése szerint a biztosító köteles azzal, hogy a fizetést a károsult jogutódja a D Kft. részére kell teljesítenie. A Fővárosi Ítéltábla a mindkét peres fél fellebbezése folytán hozott 6.Pf.20.725/2005/4. számú ítéletében az első fokú ítéletet megváltoztatta és a keresetet elutasította. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárásban hozott Pfv. VIII.20.964/2006/5. számú ítéletében a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A felperest ezáltal a felszámolóval kötött biztosítási szerződés alapján jogerős bírósági ítélet kötelezte a károsult javára 7,500.000 Ft és járulékai megfizetésére.

A felperes a jelen perben előterjesztett keresetében annak megállapítását kérte, hogy a M és V I Sz mint hitelező és az alperes mint a szövetkezet felszámolója között 2002. január 2-án kötött kölcsönszerződés jogszabályba - nevezetesen az 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 34. és 48. §-ába, valamint a Ptk. 221. §-ába ütközik, ezért a szerződés a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése szerint semmis.

Az első fokon eljáró Fővárosi Bíróság a 11.G.40.075/2007/7. számú ítéletében a keresetet elutasította, mert az volt a jogi álláspontja, hogy a felperesnek a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kereset előterjesztésére a Pp. 3. §-ának (1) bekezdése szerint a nincs perbeli legitimációja.

A Fővárosi Ítéltábla a felperes fellebbezése folytán hozott 15.Gf.40.052/2008/4. számú ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. A felperesnek a másodfokú bíróság megítélése szerint sem fűződik jogi érdekelttsége a szerződés érvénytelenségének megállapításához és nincs olyan törvényi felhatalmazása sem, amely más, - a vitában érdekelt személy jogainak érvényesítésére felhatalmazná. A perbeli kölcsönszerződés semmisségét a Legfelsőbb Bíróság a Pfv.VIII.20.964/2005/5. számú ítéletében a felperes helytállási kötelezettsége szempontjából irrelevánsnak minősítette. Arra az álláspontra helyezkedett, hogy az alperes azon magatartásával, miszerint a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet pénzét a saját számlájára átutalta, a károkozás befejeződött. Ezzel a felperesnek a károsulttal szembeni fizetési kötelezettsége a Ptk. 559. § (3) bekezdése szerint beállt. Az utóbb kötött kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása így nem hat ki a biztosító károsulttal szembeni helytállási kötelezettségére. A biztosító károsulttal, illetőleg jogutódjával szembeni helytállási kötelezettségének beálltát egyébként sem befolyásolta, hogy a felszámoló a kárt milyen módon - szerződéssel avagy szerződésen kívül okozta. Sem a biztosítási szerződés, sem pedig az Általános Szerződési Feltételek nem tartalmaztak olyan kikötést, hogy amennyiben a felszámoló által okozott kár érvénytelen szerződés alapján következett be, a biztosító mentesül a károsulttal szembeni fizetési kötelezettsége alól. A felperes tehát nem hivatkozhat arra eredményesen, hogy a szerződés semmisségének megállapítása esetén a helytállási kötelezettsége nem áll fenn.

A másodfokú bíróság megítélése szerint az elsőfokú bíróság a felperes által indítványozott tanú kihallgatásának mellőzésével eljárási szabálysértést sem követett el. Az a körülmény pedig, hogy az ítélet indokolásában nem tért ki a mellőzés indokainak megjelölésére olyan lényegese lejárési szabálysértésnek nem tekinthető, amely az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését és a tárgyalás megismétlését indokoltá tenné.

A jogerős ítélet ellen a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, amelyben annak hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és a perbehozott szerződés érvénytelenségének megállapítását kérte. Sételmezte annak megállapítását, hogy keresethatósági joggal nem rendelkezik. Előadta, hogy a Legfelsőbb Bíróság a Pfv.VIII.20.964/2006/5. számú ítéletében helybenhagyta a korábbi, a felperest az alperes felróható magatartása miatt a biztosítási szerződés alapján 7,500.000 Ft kártérítésben és járulékaiban marasztaló bírósági ítéleteket. A másodfokú bíróság azonban a jelen perben figyelmen kívül hagyta, hogy a perbehozott, a 2002. január 2-án írásbafoglalt kölcsönszerződést mindkét fél képviselében az alperes szervezeti képviselője és egyben a M és V I Sz felszámolója írta alá. Mivel

mind a hitelező, mind az adós azonos személy befolyása alatt áll, a köztük létrejött szerződés esetében a Ptk. 203. §-ának (2) bekezdése értelmében a rosszhiszeműségüket vélelmezni kell. Az alperes ezt a törvényi vélelmet az eljárás során nem döntötte meg, így a kölcsönösszegek átutalása esetén a Ptk. 203. §-a (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a rosszhiszeműségét vélelmezni kell. Az alperesi képviselő magatartásának felróhatóságát az is megalapozza, hogy a kölcsönösszegek átutalása olyan előnyök szerzésére irányult, amelyek e magatartás hiányában nem lettek volna elérhetőek.

Állította, hogy a jogerős ítélet figyelmen kívül hagyta a Ptk. 4. §-ában (4) bekezdésében foglaltakat, miszerint saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat. Az alperes a felszámolás alá került szövetkezet képviseletében kizárólagos jogkörben eljárni jogosult volt, ezért nem követelheti alappal a biztosító teljesítését, ugyanis ezzel saját felróható magatartására hivatkozna előnyök szerzése végett.

Előadta, hogy a kölcsönszerződés semmissége a Ptk. 221. §-ának (3) bekezdése szerint is megállapítható, a képviselő ugyanis nem járhat el, ha a szemben álló vagy ellentétesen érdekelt fél ő maga, vagy olyan személy akit ugyancsak ő képvisel. A perbeli kölcsönszerződés megkötése a képviseletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekbe is ütközik, ezért a szerződés a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése alapján ez okból is semmis. A biztosítótól nem követelhető a biztosítási összeg teljesítése, mert a semmis szerződésre nem lehet jogokat alapítani.

Sérelmezte annak megállapítását, hogy a felperes helytállási kötelezettségére nem hatott volna ki az a körülmény sem, ha a kölcsönszerződés nem jön létre. Kölcsönszerződés hiányában az egyes kölcsön-összegek átutalásával a felszámoló a felszámolás alatt álló szövetkezet rovására jogalap nélkül jutott volna vagyoni előnyhöz. A jogalap nélküli gazdagodás esetén a megtérítési kötelezettség nem a jogellenes magatartás következménye, hanem a jogcím hiányosságán, illetőleg fogyatékoságán alapul. Jogellenes magatartás hiányában viszont nem áll fenn a biztosító kártérítési felelőssége.

Előadta továbbá, hogy az egyes kölcsön összegek folyósításával mint ráutaló magatartással minden alkalommal semmis kölcsönszerződés jött létre a hitelező és az adós között. Ezeket a ráutaló magatartással kifejezésre juttatott szerződési akaratokat erősítette meg írásban a felszámoló a 2002. január 2-án kelt kölcsönszerződéssel. Érvénytelen kölcsönszerződések azonban a felperes fizetési kötelezettségét nem alapozzák meg.

Előadta, hogy az alperes Ptk. 559. §-ában biztosított jogának gyakorlása illetéktelen előnyök szerzésére vezetett, a alperes magatartása ezért a jó erkölcsbe is ütközött.

Hivatkozott továbbá arra hogy a Felelősségbiztosítási Szerződés Feltételei 5. pontjában a kizárt kockázatokat, a 11. pontjában pedig a biztosító mentesülésének eseteit szabályozza. A másodfokú bíróság kizárólag a mentesülésre vonatkozó rendelkezéseket vizsgálta, a kizárt kockázatok vizsgálatára ugyanakkor nem került sor.

Végezetül sérelmezte, hogy az eljáró bíróságok dr. Z J tanúkenti kihallgatását mellőzték, a mellőzés indokait nem jelölték meg, ezzel megsértették a Pp. 221. §-ának (1) bekezdését. Ez az eljárásjogi szabálysértés is indokolja az ítéletek hatályon kívül helyezését.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

-.-.-.-

A felülvizsgálati kérelem nem alapos, a másodfokú bíróság a felperes által felhozott jogszabálysértéseket nem követte el.

Az eljáró bíróságok nem sértették meg a Pp. 3. §-ának (1) bekezdését annak megállapításával, hogy a felperesnek a 2002. január 2-án kötött kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kereset előterjesztéséhez nem fűződik jogi érdekeltisége.

A felperes azért kérte a fenti szerződés érvénytelenségének megállapítását, mert álláspontja szerint e szerződés érvénytelensége kihat a felelősségbiztosítási szerződésben vállalt helytállási kötelezettségére.

A Legfelsőbb Bíróság nem osztja a felperes fenti jogi álláspontját. A Pp. 3. §-ának (1) bekezdése szerint a bíróság a polgári ügyek körében felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el. Ilyen kérelmet - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - vitában érdekelt fél terjeszthet elő. Perindítási jogosultságot csak jogi érdekeltség vagy olyan jogosítvány alapoz meg, amely felhatalmazza a felet arra, hogy más jogának érvényesítése céljából keresetet indítson.

Jogi érdekeltség azt jelenti, hogy a keresetet előterjesztő fél jogaira vagy kötelezettségeire a kereset alapján indult per mikénti eldöntése kihatással van, a döntés alapján jogosultsága keletkezik, vagy valamely kötelezettség alól szabadul.

A perbeli esetben az alperes és a felszámolás alá került szövetkezet közötti, 2002. január 2-án keltezett kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapításához a felperesnek jogi érdekeltisége

nem fűződik, mivel az érvénytelenségének megállapítása esetén nem szabadul a károsult szövetkezet jogutódjával szemben a kártérítés megfizetése alól.

A Ptk. 559. §-ának (1) bekezdése szerinti felelősségbiztosítási szerződés alapján a biztosított követelheti, hogy a biztosító a szerződésben megállapított mértékben mentesítse őt olyan kár megfizetése alól, amelyért jogszabály szerint őt felelősség terheli. A (2) bekezdés értelmében a biztosító a kártérítés összegét - a perben nem releváns kivételtől eltekintve - csak a károsultnak fizetheti ki. A (3) bekezdés értelmében a biztosítót a károsulttal szemben a biztosított szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartása sem mentesíti.

A perbeli esetben a felperest az alperes által kötött felelősségbiztosítási szerződés alapján a károsult jogutódja - a D Kft. - javára kártérítés fizetésére felülvizsgálati eljárásban hozott, már ismertetett jogerős ítélet kötelezte. Ebben az ítéletben a Legfelsőbb Bíróság már megállapította, hogy az alperes károkozó magatartása abban nyilvánult meg miszerint 18 alkalommal felszámolói minőségében jogellenesen a felszámolás alá került szövetkezet bankszámlájáról a saját bankszámlájára utalta át a szövetkezet vagyonát képező 15,700.000 Ft-ot. Az átutalással a károkozó magatartás befejeződött, a kár bekövetkezett. A Ptk. 360. §-ának (1) bekezdése szerint a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes, ezáltal a Ptk. 559. §-ának (1) bekezdése értelmében a biztosító helytállási kötelezettsége is beállt. Annak, hogy az alperes az átutalásokat utóbb milyen módon kívánta jogilag megalapozni, az ügy mikénti elbírálása szempontjából nincs jelentősége.

A felperes egyébként a korábbi perben hivatkozott a 2002. január 2-án keltezett kölcsönszerződés érvénytelenségére, a Legfelsőbb Bíróság azonban a szerződés érvénytelenségének a biztosító károsulttal szembeni helytállási kötelezettsége szempontjából nem tulajdonított jogi jelentőséget, és a biztosítót a károsult jogutódja javára a felszámoló által okozott kár megtérítésére kötelezte a biztosítási szerződésben írt keretek között. E per a jelen per felperese és alperes között folyt. A döntés a Pp. 229. §-ának (1) bekezdése szerint ítélt dolog, az ítélet jogereje kizárja, hogy a felek vagy jogutódaik ugyanabból a tényalapból származó, ugyanazon jog iránt egymás ellen új keresetet indíthassanak vagy az ítéletben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tegyék. A felperesi biztosító tehát azt, hogy a károsulttal szembeni fizetési kötelezettsége fennáll - hogy a fenti kölcsönszerződés semmisége esetén sem mentesül a károsulttal szembeni helytállási kötelezettsége alól - érdemben nem vitathatja.

A kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapításával olyan követelése sem keletkezik a felperesnek, amely az érvénytelenség iránti kereset megindítását megalapozná.

A károkozóval szembeni megtérítési igényét a Ptk. 559. §-ának (3) bekezdése szerint érvényesítheti. A megtérítési igény tehát jogszabály alapján illeti meg, tekintet nélkül arra, hogy érvénytelen volt-e vagy egyáltalán létrejött-e az a kölcsönszerződés, amely szerződés érvénytelenségének a megállapítását kérte. Nincs tehát a felperes oldalán fennálló olyan jogi érdek, amely a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kereset indításra a perbeli legitimációját megalapozná.

A felülvizsgálati kérelem kapcsán csupán rámutat a Legfelsőbb Bíróság, hogy a felperesnek a Ptk. 203. §-ának (2) bekezdésére - a kölcsönszerződés fedezetelvonó jellegére - hivatkozása értelmezhetetlen.

A szerződésnek a fedezet-elvonó jellege a Ptk. 203. §-ának (1) bekezdése szerint azt jelenti, hogy az egyébként érvényes szerződés az ott írt feltételek fennállása esetén - hatálytalan azzal a jóhiszemű harmadik személlyel szemben, akinek a kielégítési alapját a szerződő felek elvonták.

A peres felek közötti jogvitában született, a felperest a károsult javára marasztaló bírósági ítélet jogereje kizárja, hogy a felperes az ítéletben már elbírált jogot az alperessel szemben vitássá tegye. (Pp.229.§)

A másodfokú bíróság a bizonyítási indítvány elutasításának kellő indokát adta; a szerződés érvénytelenségével kapcsolatos bizonyítás lefolytatására a felperes keresetösségi joga hiányában nem kerülhetett sor.

A kifejtettekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság a Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.052/2008/4. számú ítéletét a Pp.275. §-ának (3) bekezdése szerint hatályában fenntartotta.

A felperes felülvizsgálati kérelme sikertelen volt, ezért a Pp. 78. §-ának (1) bekezdése szerint köteles az alperesnek a felülvizsgálati eljárással okozott költségét megtéríteni.

Az alperes felülvizsgálati perköltsége a 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 3. §-a (2) bekezdésének a/ és b/ pontja, valamint (5) bekezdése szerint felszámítható, az ÁFA-t is tartalmazó ügyvédi munkadíjat foglalja magában.

*A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. §-ának
(1) bekezdése szerint tárgyaláson kívül bírálta el.*

Budapest, 2008.november 11.

***Salamonné Dr. Solymosi Ibolya s.k. a tanács elnöke,
Gyöngyösiné Dr. Gyügyei Klára s.k. előadó bíró,
Dr. Lőrincz Györgyné s.k. bíró***

A kiadmány hiteléül:

*bírósági írnok
(PBné)*